ЗБІРНИК
ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ»

Київ – 25 травня 2026

DOI: 10.5281/zenodo.20750329
УДК 304.4:364(082)
С 69

Соціальна політика: виклики часу : матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (25 травня 2026 року). Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026. 269 с.

Збірник тез доповідей учасників ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ» об'єднує результати досліджень учених, фахівців і практиків з різних галузей соціогуманітарного знання, що розкривають багатовимірні аспекти формування та реалізації соціальної політики в умовах сучасних суспільних трансформацій. Матеріали згруповано за тематичними секціями, що охоплюють широкий спектр проблем: теоретико-методологічні засади соціальної політики та соціального забезпечення; розвиток системи соціального захисту й соціальних послуг; соціальна робота з вразливими категоріями населення; соціальні стандарти та механізми їх упровадження; стійкість і згуртованість територіальних громад; соціальна безпека в умовах воєнних і повоєнних викликів; цифрова трансформація соціальної сфери; інклюзія, рівність та запобігання дискримінації; роль освіти у підготовці фахівців соціальної галузі; міждисциплінарні студії суспільного розвитку та людського добробуту.

Збірник стане в пригоді науковцям, викладачам, здобувачам освіти, фахівцям соціальної сфери, працівникам органів державної влади та місцевого самоврядування, представникам громадських організацій, а також усім, хто цікавиться проблематикою соціального розвитку в сучасному світі.

Редакційна колегія

Ренате ВАЙНОЛА**,** докторка педагогічних наук, професорка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; ***Алла ЯРОШЕНКО –*** докторка філософських наук, професорка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Заслужений працівник освіти України; ***Оксана МІХЕЄВА –*** кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; ***Тетяна ГОЛУБЕНКО*** кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова; ***Андрій ГРИНЬКІВ*** кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної роботи Факультету спеціальної освіти та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету спеціальної освіти та соціальної політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
(протокол №8 від 17.06.2026 року)

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за зміст, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники та/або рецензенти, які рекомендували матеріали до публікації.

© Автори матеріалів, 2026
© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026

DOI: 10.5281/zenodo.20748261

ГРИНЬКІВ Андрій
кандидат філософських наук,
доцент Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ПРІОРИТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Глобальні трансформації сучасності не оминають й нашу державу, яка переживає безпрецедентні випробування в умовах повномасштабної війни. Ці випробування вимагають такої ж швидкої та виваженої реакції від фахівців різних галузей, насамперед від тих, хто причетний до формування і реалізації соціальної політики. Враховуючи руйнівний характер воєнних дій та масштабність завдань повоєнного відновлення, виникають нові вимоги до спроможності територіальних громад протистояти потрясінням, що прослідковується в нагальній потребі переосмислення пріоритетів державної соціальної політики.

Нашим завданням є аналіз сучасних наукових підходів до резильєнтності територіальних громад, які є передумовою вироблення дієвих механізмів соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Поняття «резильєнтність» походить від латинського resilire, що означає відскакувати, повертатися до попереднього стану. Спочатку термін застосовувався у фізиці та матеріалознавстві для позначення здатності матеріалу відновлювати вихідну форму після деформації. Згодом це поняття було запозичене психологією, екологією та соціальними науками для опису здатності систем різного рівня витримувати зовнішні удари і відновлюватися після них. У межах однієї з найвпливовіших концепцій Ф. Норріс зі співавторами розглядають резильєнтність громади як процес, що поєднує мережу адаптивних спроможностей, а не як статичний результат чи окрему рису [1].

21

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ

Спираючись на згаданий підхід, під резильєнтністю територіальної громади варто розуміти здатність локальної спільноти прогнозувати загрози, адаптуватися до раптових потрясінь, протистояти їх руйнівному впливу та відновлювати власну життєздатність, зберігаючи базові соціальні функції. Ф. Норріс зі співавторами виокремлюють чотири взаємопов'язані групи адаптивних спроможностей, серед яких економічний розвиток, соціальний капітал, інформація та комунікація, а також громадська компетентність [1]. Ці групи спроможностей співвідносяться з основними вимірами резильєнтності, а саме інституційним, економічним, інфраструктурним та соціальним, що робить концепцію продуктивним аналітичним інструментом для соціальної політики.

Дослідження резильєнтності спрямовані на вивчення механізмів колективної адаптації спільнот до кризових умов. В контексті соціальних інновацій особливо вагомим є соціальний вимір, докладно проаналізований Д. Олдрічем, який обґрунтовує тезу про те, що глибина соціального капіталу громади визначає швидкість і повноту її відновлення після потрясінь [2]. На матеріалі чотирьох випадків, серед яких Токіо після землетрусу 1923 року, Кобе після землетрусу 1995 року, Таміл-Наду після цунамі 2004 року та Новий Орлеан після урагану Катріна, дослідник розрізняє зв'язувальний, поєднувальний і вертикальний соціальний капітал та доводить його вирішальну роль у мобілізації спільноти. Краще розуміння природи цих зв'язків уможливлює втілення дієвих соціальних технологій у практику місцевого самоврядування та соціального захисту.

В умовах війни соціальний вимір резильєнтності набуває особливого значення, що підтверджується дослідженнями посттравматичного відновлення спільнот. Д. Сомасундарам та С. Сівайокан на матеріалі повоєнних громад Північної Шрі-Ланки показують, що колективна травма виснажує соціальний капітал, послаблюючи довіру, надію і колективну дієздатність, а відновлення громади передбачає цілеспрямовану реконструкцію цих ресурсів [4]. Подібна закономірність пояснюється тим, що щільні горизонтальні зв'язки забезпечують

швидке перерозподілення ресурсів, оперативне реагування на потреби вразливих категорій населення та підтримання психологічного добробуту мешканців у ситуації тривалої невизначеності.

Питання резильєнтності є вкрай актуальними для соціальної політики, оскільки прийняття управлінських рішень значною мірою залежить від адекватної оцінки спроможності громади. Відомо багато фактів коли завищена оцінка наявних ресурсів призводить до помилкового планування та неспроможності виконати взяті зобов'язання перед громадянами. Тому резильєнтнісно орієнтована соціальна політика передбачає не лише реагування на вже наявні кризи, а й цілеспрямоване нарощування адаптивного потенціалу громад у періоди відносної стабільності, що зміщує акцент із пасивного подолання наслідків на проактивне формування спроможності.

У контексті післявоєнного відновлення резильєнтність територіальних громад постає як засаднича категорія планування. С. Маннаккара, С. Вілкінсон і Р. Потангароа обґрунтовують принцип відбудови за моделлю «build back better», згідно з яким відновлені системи повинні ставати стійкішими, ніж були до руйнувань [3]. Реалізація цього принципу вимагає інтеграції резильєнтнісного мислення у програмні документи всіх рівнів, починаючи від стратегій розвитку громад і завершуючи галузевими планами соціального захисту. Завдяки такому підходу повоєнне відновлення перетворюється з простого повернення до довоєнного стану на можливість якісної трансформації соціального простору громади.

Особливої ваги набуває роль громад як суб'єктів власного відновлення. Л. де Мелло і Т. Тер-Мінассян, аналізуючи резильєнтність субнаціональних урядів, виокремлюють три її складники, серед яких стійкість місцевих бюджетів до потрясінь, безперервність надання суспільних послуг та здатність передбачати майбутні шоки і готуватися до них [5]. Передавання повноважень і ресурсів на місцевий рівень у процесі децентралізації створило передумови для того, щоб

громади виступали активними учасниками вироблення і впровадження соціальних рішень. Проте наявність формальних повноважень сама по собі не гарантує резильєнтності, адже вона зумовлена системною взаємодією інституційних, кадрових, фінансових та соціальних чинників.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дослідження резильєнтності територіальних громад сприяють кращому розумінню природи колективної адаптації спільнот до кризових умов, зокрема процедурним питанням її формування та підтримання. Ефективність соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення прямопропорційна спроможності громад витримувати потрясіння і трансформуватися. Розглянуті підходи демонструють застосовність концепції резильєнтності у сфері соціальної політики та місцевого самоврядування. Резильєнтнісна теорія має значний потенціал для управлінців і фахівців соціальної сфери, оскільки дозволяє розбудовувати соціальний захист через посилення адаптивної спроможності громад. Територіальні громади можуть зміцнити власну життєздатність шляхом цілеспрямованого розвитку наявних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Norris F. H., Stevens S. P., Pfefferbaum B., Wyche K. F., Pfefferbaum R. L. Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. American Journal of Community Psychology. 2008. Vol. 41, iss. 1–2. P. 127–150. DOI: https://doi.org/10.1007/s10464-007-9156-6.

2. Aldrich D. P. Building Resilience: Social Capital in Post-Disaster Recovery. Chicago : University of Chicago Press, 2012. 232 p.

3. Mannakkara S., Wilkinson S., Potangaroa R. Resilient Post Disaster Recovery through Building Back Better. London ; New York : Routledge, 2018. 148 p. DOI: https://doi.org/10.1201/9781315099194.

4. Somasundaram D., Sivayokan S. Rebuilding community resilience in a post-war context: developing insight and recommendations – a qualitative study in Northern Sri

24

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ

Lanka. International Journal of Mental Health Systems. 2013. Vol. 7, art. 3. DOI: https://doi.org/10.1186/1752-4458-7-3.

5. de Mello L., Ter-Minassian T. Improving subnational governments' resilience in the wake of the COVID-19 pandemic. OECD Working Papers on Fiscal Federalism. Paris : OECD Publishing, 2022. No. 37. 30 p. DOI: https://doi.org/10.1787/6b1304c8-en.

DOI: 10.5281/zenodo.20748263

ДАКАЛ Дмитро
здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
Факультет спеціальної освіти та соціальної політики
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Сучасні кризові процеси, спричинені воєнними діями, соціально-економічною нестабільністю та гуманітарними викликами, актуалізують необхідність ефективної взаємодії між державою та громадянським суспільством. В умовах війни саме соціальне партнерство державних інституцій і громадських організацій стало одним із ключових механізмів підтримки населення та забезпечення стійкості суспільства.

Соціальне партнерство передбачає співпрацю органів державної влади, місцевого самоврядування, благодійних фондів, волонтерських ініціатив та громадських організацій з метою вирішення актуальних соціальних проблем. У кризовий період така взаємодія сприяє оперативному реагуванню на потреби населення, ефективному розподілу ресурсів та наданню комплексної допомоги постраждалим категоріям громадян.

Після початку повномасштабної війни в Україні громадські організації стали важливими суб'єктами соціальної підтримки населення. Вони забезпечують гуманітарну допомогу, психологічну підтримку, евакуацію населення, соціальний

25